

DE GESCHIEDENIS VAN DE JA-POËZIE (2004-2022)

José Vandenbroucke - 1 juli 2025

Rond mijn 50ste werd ik na het zien van een werk van Claus Compagnie in een galerie en mijn vraag naar de kunstenaar en zijn atelier-adres doorverwezen naar een atelier voor kunstenaars met een beperking. Een voor mij tot dan totaal onbekende wereld. Het Molenhuis had als verantwoordelijke de inspirerende Luc Vandierendonck (Het Molenhuis / De Zandberg / Wit(h).) Na korte tijd van kennismaking waagde Luc Vandierendonck het om mij bij volgende projecten een belangrijke rol te geven.

Ik mocht er samenwerken met de toenmalige kunstenaars van 'Het Molenhuis.' Een van hen was André Wostijn, een eerder onopvallende kunstenaar die zich in mijn ogen onderscheidde als iemand die een passie had voor werken met letters als grafisch teken, en taal als mogelijkheid.

Pas toen Luc Vandierendonck in 2003 voorstelde om voor 'Jij en ik' (sept.2003 Oude Kerk Vichte) occasioneel een duo te vormen met André, ervaarde ik zijn bijzondere kunstenaarspersoonlijkheid, die in zijn werk heel wat potentieel had dat aansloot bij het mijne als beoefenaar van de visuele poëzie en experimentele literatuur.

Na het afwerken van 'Jij en ik' getuigde André zijn wens om samen met mij als 'duo' onder één identiteit regelmatig verder te werken. Ik stelde als voorwaarde dat we 'een nieuwe manier' van tekstschrijven, en lezen zouden zoeken. Iets wat aansloot bij het grafisch werk van André waarin veel 'taalfouten' en 'spiegelwoorden' voorkwamen. André hechtte veel belang aan schrijven in de zin van 'tekens maken.' André zei spelend dat wij 'poëzie voor de marsmannetjes' zouden maken. Eén van onze eerste 'teksten voor twee stemmen' had dan ook als titel 'Dag MrssManneTjes.' Het fout schrijven en zijn leesbeperktheid benoemde André al van bij het begin 'de kracht van onze kunst.' Ik ervaarde dat hij abstract kon lezen. En dat hij genoot van het voorlezen, louter omwille van het plezier een tekst te lezen en uit te spreken als 'een muziekpartituur.' Hij opende voor mij een wereld die ik nodig had, waar ik op had gewacht. Ik noemde onze samenwerking 'Intraplanetaire Poëzie.'

Tijdens een open podium bij de stedelijke bibliotheek te Kortrijk brachten we enkele van onze eerste 'intraplanetaire' teksten.

De tentoonstelling 'Infusie' (2004 De Zandberg Harelbeke) gaf onze eerste kans om ons potentiëel uit te werken en aan het publiek te presenteren: geschreven teksten, installatie, voorleesperformance, het werken met een eigen taal bestaande uit de schrijf- en leesvaardigheden die we samen hadden, een taal waarbij zowel schrijf- als leesfouten een fundamentele kracht en rijkdom waren. André formuleerde het aldus: 'De fouten die we maken is de schoonheid van ons werk.'

Na 'Infusie' hield André in De Zandberg een volledig lokaal als zijn atelier, waar hij vier dagen per week werkte. Ik kwam er één dag per week met hem meewerken.

Ik werd uitgenodigd als participant tot het project De Vesting door de culturele dienst van de stad Menen. Ik bouwde er een installatie, een grote witte kubus in plaatser, waarbij ik André uitnodigde er samen met mij zijn schriftuur op aan te brengen.

Begin 2005 maakte André een werk op groot formaat waarin hij een naar binnen toedraaiende spiraal met personennamen schreef. Hij eindigde in het centrum met de letters 'J' en 'A.' Hij zei dat het niet enkel de initialen van onze namen waren maar ook de naam van ons project dat hij omschreef als 'een poëzie die positief wil zijn.' Vandaar het woord 'JA' en het begrip 'J&A-poëzie', dat hem, en ook mij, veel geschikter leek om er onze duo-identiteit mee te benoemen dan de te hoog gegrepen 'Intraplanetaire Poëzie.' Vanaf dan signeerden we al ons werk als 'JA-poëzie.'

April 2005 brachten we enkele van onze 'JA-Poëzie'teksten tijdens het Independent Arts Festival te St.Niklaas.

Tijdens 'Museumramen' in het stedelijk museum Het Schippershof te Menen verzorgden we een 'venster-installatie' waarbij we gebruik maakten van André's handschrift uit een ets die hij in de Zwevegemse tekenschool, waar hij toen leerling was, had gecreëerd, dit samen met zijn thuis 'nashrijven' van passages uit de bijbel. André was een kopiist vergelijkbaar met de monniken in de middeleeuwen.

In juni 2005 werkten we opnieuw mee in de Zandberg bij het project 'Camping Zandberg' waar André ook solitair aan participeerde. Samen lazen we er Ja-Poëzie-teksten daarbij begeleid door twee improviserende muzikanten.

Najaar 2005 maakte André een object in karton met daarop abstract schrift, waarvan ik hem vroeg 'hoe dat uit te spreken?' Hij antwoorde dat het onleesbare poëzie was, 'poëzie om mee te wandelen.' We werkten de 'Poëzie voor het Wandelen' uit tot een video waarbij André en ik er mee op stap gingen, vanaf De Zandberg tot aan zijn appartement te Zwevegem. De video werd nooit officieel gepresenteerd maar achteraf vaak publiek op diverse plaatsen vertoond, ondermeer in een etalage in centrum Zwevegem en het Justitiepalais te Antwerpen.

In 2006 nodigde Luc Van Dierendonck voor Wit(h) ons uit tot het maken van een dagboek. Het werd een meubel/installatie onder titel 'Dagboek', die we samen met Christoph Bruneel, kunstenaar en specialist boekbinder realiseerden. Het 'Dagboek' werd voor het eerst getoond te Wachtebeke op 25 juni 2006. Daarna was 'Dagboek' het centraal object van de JA-poëzie-deelname aan 'Dag-Boek-Berg' in de Zandberg, 9-24 september, waarbij André en ik, samen met de kunstenaars Germana Tack en Piet Vandecasteele een performance brachten met een tekst die ik solitair had geschreven. Het 'Dagboek' werd daarna geëxposeerd op diverse plaatsen, o.m. in de stedelijke bibliotheken van Carvin FR, Peruwelz, en Moeskroen.

In 2007 werden we uitgenodigd tot participatie aan het 'The Shortway Of Mind'-festival te Belgrado Servië. We werden organisatorisch ondersteund door Wit(h) en kregen begeleiding van Ruben Laflere uit De Zandberg. Te Belgrado konden we verschillende tekst-performances brengen, zowel binnen in de galerie van het cultureel centrum van de universiteit, als buiten in de meer publieke ruimte, waar daarbij tijdens een avond-activiteit Andrés miniscul handschrift huizengroot geprojecteerd werd op een gevelmuur.

Toen André's groot atelier verloren ging, besloten we mijn persoonlijk atelier te renoveren. Van samenwerkende kunstenaars transformeerden we in bouwvakkers. In plaats van het werken met potlood en papier, gebruikten we de betonmolen, vernieuwden we de vloer, etc... Samenwerkende kunstenaars waren even samenwerkende doe-het-zelvers. Het vernieuwd atelier werd vanaf dan onze thuisplek.

In 2008 werkten we op uitnodiging van Wit(h) mee, voor het project 'Bezet.' We verzorgden een installatie in situ' waarbij we onze naam veranderden naar 'AJA': veel André en weinig José. We hadden van bij aanvang gesteld dat André het gebruik van de ons toegewezen ruimte zou invullen. Ik zou enkel 'uitvoerdend logistiek medewerker' zijn. We brachten tijdens de vernissage de performance 'la revolución contra el amor, el alcohol, y los puños cerradeas' die we wel samen hadden geceërd.

Hetzelfde jaar werkten we ook voor Wit(h) mee aan het project 'Ventilatie' in Oud St. Jan te Brugge. We verzorgden er samen met de kunstenaar Stefaan van Biesen, een installatie onder titel 'Het Zwevend Boek.' We brachten er ook J&A-poëzieteksten onder begeleiding van het Spectra Ensemble.

Ook in 2008 werden we door vzw Demos uitgenodigd tot het maken van een reeks werken op papier met als thema 'Acht argumenten voor ondersteuning van kunst en cultuur'. Dit voor de tentoonstelling 'Cultuur als verbinding tussen de gemeenschappen', een door het koninklijk hof gevraagd project met tentoonstelling in de koninklijke serre te Laken. We mochten er ons werk toelichten aan de toenmalige koning en koningin Albert II en Paola, en de koninklijke familie.

Hetzelfde jaar werd het 'Dagboek' geëxposeerd te Kortrijk (stedelijke bibliotheek), Mariemont (Musée Royal) en te Deerlijk (gemeentelijke bibliotheek.)

Op stimulans van Luc Vandierendonck Wit(h) begon in 2009 het werk aan het boek 'Corpus Delicti', waarbij we opnieuw samenwerkten met Christoph Bruneel. Gaandeweg werd het werk overgedragen naar L'Âne Qui Butine, de uitgeverij van Christoph Bruneel en Anne Letoré (Moeskroen.) 'Corpus Delicti' werd op verschillende plaatsen geëxposeerd, o.m. in de Bibliothèque Wittockiana te Brussel, en door enkele musea aangekocht.

In 2011 kregen we als opdracht van Wit(h), het maken van een voor te dragen tekst over justitie, dit voor het project Justice Inside Out. Het werd de voorstelling 'Het Verhoor' waarvan de tekst ook in boekvorm verscheen. André en ik brachten de tekst als theatervoorstelling in het Antwerps Justitiepaleis en in het Justitiepaleis van Kortrijk. In het Antwerps Justitiepaleis bouwden we ook een tentoonstelling met video, objecten en grafisch werk.

In 2012 werkten we mee aan 'Amakunde' in het CC D'lefe te Deerlijk.

We werkten ook aan een ontwerp voor binnenhuisarchitectuur in de praktijk uit te werken in de keuken waar ik woonde, te Deerlijk.

Vanaf 2013 moest ik om persoonlijke redenen mijn artistieke activiteiten stilzetten. Mijn woning te Deerlijk met het daarbij horend atelier ging verloren. Het keuken-interieur ontwerp zou nooit uitgevoerd worden. Ook alle andere J&A-activiteiten stopten wegens mijn inactiviteit.

In 2018 heractiveerde Luc Vandierendonck de J&A-Poësie-samenwerking door mij uit te nodigen tot het ongoing-project dat André en ik benoemden als 'De Herinnering', nieuw multi-media-werk op basis van een terugblik op de voorbije J&A-jaren. We beschouwden 'De Herinnering' als een magma waarbij we geen grenzen zouden stellen aan de vormen, disciplines, waarmee we zouden werken. Het gebrek aan een atelier beperkte ons daarbij. We werkten noodgedwongen bij mij thuis in mijn nieuwe woonplek te Zwevegem (de gemeente waar André ook woonde) waar ik enkel over de tafel in de woonkamer beschikte. We kwamen elke donderdag samen. Gaandeweg ontstond een reeks van werken op papier.

In 2022 installeerden we een grote JA-poëzie-overzichtstentoonstelling in de Stedelijke Bibliotheek van Harelbeke, waarbij we de opdracht kregen voor de vernissage een nieuwe tekst te brengen. We schreven 'Eva op het gras.' Het zou de laatste tekst worden die ik samen met André mocht schrijven. Wegens de Corona-beperkingen kon een publieke vernissage helaas niet doorgaan en werd 'Eva op het gras' niet opgevoerd. Als alternatief werd door Wi(h) een deelname aan een poëzie-gebeuren te Goes Nederland voorgesteld.

Helaas bleef ook dit door het plotse overlijden van André op 13 juni 2022 onuitgevoerd. De J&A-Poëzie zou voortaan zwijgen. De J&A-teksten waren te verbonden met de leesmogelijkheden en intonatie van stemmen van André en mij om ze met een ander recitant te kunnen brengen. Toch bracht ik per uitzondering 'in hommage aan André' tijdens een avond ter gelegenheid van International Poetry Day op 21 maart 2025 in Uzien te Deerlijk, samen met de dichter/performer Peter Holvoet Hanssen, die door eigen samenwerkingen met André en door het bijwonen van de J&A-poëzie-voorstellingen bekend was met de stijl en geest van de JA-poëzie, de tekst 'Zana Horia.'

In januari 2023 was er in de Gemeentelijk Bibliotheek van Zwevegem een overzichtstentoonstelling met zowel het persoonlijk werk van André als de J&A-poëzie, waar ik samen met mijn leefgenote en medewerkster Mirei de tekst 'Eva in het gras' voorlas.

HOTTEN TOTTEN TENTOONSTELLING S KAARTJE S KNIPPER S VROUW ZING LE DE HOTTEN TOTTEN TENTOONSTELLING S KAARTJE S KNIPPER S VROUW DE HOTTEN TOTTEN TENTEN TIETEN TENTOONSTELLING S VROUW DE HOTTEN TOTTEN LIEVEKE DIEVEKE KNIPPER S KAARTJE S SHOW DE DO DE RIE DEINE TENTOONSTELLING S KNIPPER S VROUW DE LIEHT EN DE S VAN DE HOTTEN TOTTEN VROUW DIE LACHT IN DE KOU DAT HEB IK VAN DAT HOTTEN TOTTEND TRILLEN WEL VERWACHT DE HOTTEN TOTTEN TENTOONSTELLING S KAARTJE S KNIPPER S VROUW APEN APEN APEN NA UW NEUS IS TE HOOG UW NEUS DEEFT EEN PREUS UW NEUS GAAT OP REIS UW PREIS IS TE HOOG UW NEUS IS TE LANG TE HOOG TE LANG	TE VIEL TE KORT TE LANG TE WEINIG MAMA, NIET TE SNEL <i>tuut tuut tuut !</i> <i>tuut tuut tuut tuut !!</i> <i>tuut tuut !!!</i> AUTO'S AUTO'S AUTO'S O AUTO'S AUTO'S AUTO'S AU TO S THUIS KINDEREN GELD ETEN SLAPEN STOP ! TE LAA AA AAAA AAAA T EVA IN HET GRAS EVA LIGT OP HET GRAS IN DE HIPPO DROOM STRAAT NI ED OPPIH MOORD DROOM IN DE HIPPO DROOM STRAAT NI ED OPPIH MOORD TAART DROOM MOORD MOORD DROOM	TE HARLEBEKE ED EKEHLERAH EVA IN HET GRAS EVA IN HET GRAS LE DE JEUNER EVA IN HET GRAS SUR L' EER BE ADAM DROOM MADAM MOORD WIE HEEFT DAT GEDAAN? E VA IN HET GRAS O WAT WAS ZE MOOI E VA DIE ER WAS EVA IS EEN WONDER BLOOT IN HET GRAS EVA ... NU KUNNEN WIJ BEGINNEN EEN DROOM VER MOORD EVA IS EEN WOORD	EVA IS EEN DROOM EVA IS EEN DROOM WOORD EVA IS EEN DROOM MOORD APEN APEN APEN VOOR VOOR JULIE HOTTEN TOTTEN NU EN HIER TENTOONSTELLING VROUW DIT IS VAN ONS DIT IS WAT U HOORT DIT IS WAT U ZIET DIT IS WAT WIJ ZIJN D - N - A , J en A JOSÉ EN ANDRÉ - TRALALA ALLEN VOOR EÉN A - V - E Avé EÉN VOOR ALLEN	E - V - A IN DE HIPPO DROOM STRAAT NI ED OPPIH MOORD STAART JA JA Eva Eva
---	---	--	---	--

Tenslotte was er vanaf 13 april 2024, dank zij De Zandberg en Trinkhall de André-Wostijn-overzichtstentoonstelling in Trinkhall museum te Luik.

Mijn samenwerking met André Wostijn was een bijzondere manifestatie van de idee 'leven als kunst.' Naast het samenwerken werd André een persoonlijke vriend die met zijn observaties en opmerkingen mijn persoonlijkheid bijstuurde en verrijkte. Onze leefsituaties en onze persoonlijkheden, vermengden zich met onze beider artistieke aspiraties. Dit voor mij op zéér unieke wijze. Samen met André 'leefde' ik de JA-poëzie. Zijn dood betekende het einde van de Ja-poëzie.

Bij dit alles moet ik als voornaamste medestanders vermelden:

- Luc Vandierendonck voor vzw Wit(h)
 - Ruben Laflere voor vzw De Zandberg
 - Christoph Bruneel en L'Âne Qui Butine
- plus de vele bibliotheken die het aandurfdén ons werk aan hun publiek te presenteren.